

GEORG SCHMIDT

DER DREISSIGJÄHRIGE KRIEG

(C. H. Beck, Beck'sche Reihe, München, 1995. 115 o.)

A világtörténelem nagy, nevezetes háborúi és csatái időről időre ösztönzik a történészeket, hogy újra átgondolják és összefoglalják azokat. Ennek persze sok oka lehet, évfordulók, a forrásanyag váratlan bővülése, a háborúnak, ütközetnek a nemzeti mítoszban elfoglalt helye és így tovább. Jelen esetben az aktualitást a német történelem szolgáltatta: a német újraegyesítés visszamenőleg is számtalan új, vagy elfelejtett kérdést vetett fel, a német történelem irányáról alkotott korábbi elméleteket kérdőjelezte meg. A kötetnek mindez csak a kiváltó oka; az olvasó magas színvonalon megírta, az epilógustól eltekintve aktualizálásuktól mentes összefoglalást vehet kézbe. A kötetnek helyet adó sorozat lényegében a már megszűnt „Gyorsuló idő” sorozat legjobb kötetéhez hasonlítható, amelyben a történettudományt a jelen kötet nálunk kevésbé ismert szerzőjén, a jénai történelemszprofesszoron kívül olyan nevek képviselik, mint Herwig Wolfram.

Az 1618 és 1648 között dúló háborúról, pontosabban háborúk, tüzszünetek és békék sorozatáról nem kis merészséggel lehet népszerű, de jól követhető áttekintést készíteni. A kötet fejezeteiben sorra veszi a háborút előkészítő gazdasági, politikai és vallási ellentéteket, majd fél-száz oldalon foglalja össze a háború eseményeit, megkülönböztetett figyelmet szentelve a német történelem szempontjából is sorsdöntő westfáliai békének. Tíz oldalon vállalkozik az események szorosabban vett hadtörténelmi jel-

lemzésére. Röviden értesülünk a szemben álló erők nagyságáról, a zsoldoseregek szervezetről, felállításáról, fegyverzetéről, nemzeti összetételéről, a hadseregeknek a korban megoldhatatlan ellátási logisztikai problémáiról, a svéd taktikai újításokról, a háborús veszteségekről.

A Szerző úgy véli, hogy oktalanság az 1998-ban 350 éves westfáliai béke, a „pax optima rerum” számlájára írni a német nemzeti állam kialakításának az elodázódását, amiről egyébként maga Bismarck is meg volt győződve. A német nemzeti tudat megerősödéséhez nem kis mértékben járultak hozzá a harmincéves háború harcai és a tartományokon átívelő felekezeti azonosságtudat vállalása, amit a forrásokban egyre gyakrabban felbukkanó Német Birodalom és Németország kifejezések is mutatnak. A német nemzeti tudatot a német közjog egyetemi oktatásának ez időbeni megszervezése is erősítette; magán a békekonferencián is, nem kis meglepetést keltve, a fejedelemségek delegációit képzett jogászok vezették. A tartományi fejedelmek Magna Charta-jának tekintett békeszerződés ugyan szentesítette a Német Birodalom peremterületei, Svájc és Németalföld végleges, a nemzetközi jog által szentesített leválását, a megmaradt területeken azonban a nemzeti öntudat, a német összetartozás – érzés megerősödéséhez vezetett.

A kötetet tömör, de igényes annotált irodalomjegyzék, valamint névmutató zárja.

Veszprémy László

CSATÁRY GYÖRGY

MÚLTUNK ÍROTT EREKLYÉI (Tanulmányok, dokumentumok)

Kárpátaljai Magyar Könyvek 62.

(Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 1995. 230 o.)

A határon túli magyar tudományosság egyik legszínvonalasabb és legígéretesebb könyvsorozata, a Kárpátaljai Magyar Könyvek, évente több mint egy tucatnyi, ám tucatkönyvnek egyáltalán nem mondható kötetrel szaporodik. Csatáry György már 1993-ban közzétett e sorozatban „Levéltári kalászatok” címmel egy tanulmányokat és forrásközleményeket tartalma-

zó kötetet, s most újabb, öt fontos közleményt tartalmazó munkával jelentkezett. Az 1993-as kötet időhatárai az Árpád-kortól a XX. század elejéig terjedtek, s a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár okleveles anyagának listáján kívül külön tanulmány számolt be a Hunyadi-család okleveleiről, a levéltár Rákóczi-iratairól, a magyar korona 1805–1806. évi munkácsi őrzéséről